

Pénzügyi és gazdasági alapismeretek

1. A pénz

1.1. Múlt

Pénz előtt

- önellátó gazdálkodás, nincs kereskedelem (kb. i.e. 3500-ig)
- árucserre: áruért áru (kb. i.e. 3500 – i.e. 500-ig), hátrányai:
  - megfelelő partner (pont az kell neki, pont az kell nekem)
  - értékegyeztetés
- árupénz (kb. i.e. 2500 – i.sz. 1600-ig): olyan áru, amely
  - értékálló
  - osztható
  - egynemű
  - szállítható
  - elfogadott

pl. só, kagyló, állat, fűszer, cigaretta (börtönökben)

Nemesfém pénz (kb. i.e. 700-tól)

- arany, ezüst, réz
  - nincs használati értéke (vs. árupénz)
  - értéke a pénz névértéke
  - hátrányok
    - * érmét csonkítják
    - * kopik
    - * magas előállítási költség
    - * nem biztonságos szállítás
  - következmény: névérték $\neq$ fémérték

Pénzhelyettesítők (kb. 500-tól)

- érméket letétbe helyezték a pénzváltónál $\Rightarrow$ elismervényt kaptak: „klasszikus papírpénz”, amely
  - aranyat képvisel
  - névleges értéke aranyra (ezüstre) váltható
- váltó: vevő írásbeli kötelezettsége *későbbi időpontban* történő fizetésre
- klasszikus bankjegy: bank fizetési kötelezettsége (nemesfém érmében)

Mai pénz

- növekvő pénzforgalom $\Rightarrow$ elszakadás az aranytól
- belső érték nélküli
- állam teremti
- aranyra nem váltható
- formái:
  - készpénz, bankjegy (kb. 1700-tól)
  - bankszámlapénz (bankkal szembeni követelés)
  - elektronikus pénzforgalom (kb. 1990-től)
  - bitcoin

1.2. Jelen

Pénz funkciói

- értékmérő
- forgalmi eszköz
- fizetési eszköz
- felhalmozási eszköz
- világpénz

Bankrendszer

- adott ország pénzügyi intézményeinek összessége
- egyszintű (központi bank)
- kétszintű (központi bank, pénzügyi intézmények)
  - első szint: központi bank
    - * bankjegy kibocsátás
    - * pénz értékállóságának megőrzése
    - * Magyarországon: *MNB*
  - második szint:
    - * hitelintézetek (bank, takarékszövetkezet)
    - * pénzügyi vállalkozások (biztosítók, közvetítők)
  - Magyarországon (ismét) 1987. január 1-től

Infláció

- árszínvonal tartós emelkedése
- éves inflációs adatok (%-ban megadva)
- egyik fő ok: pénzmennyiség nagymértékű növekedése
- egyéb lehetséges okok:
  - fogyasztási cikkek exportja $\Rightarrow$ kevés marad az országban $\Rightarrow$ kereslet $\gg$ kínálat $\Rightarrow$ növekvő ár
  - növekedő költségek $\Rightarrow$ növekedő ár

- bizalom csökkenése
- hiperinfláció: havi 50%-nál nagyobb
  - csúcstartó: Magyarország, árak 15 óránként duplázódtak
  - 1946. augusztus 1: 1 Ft = 4×10^{29} pengő
  - Zimbabwe, 2008: naponta kétszereződtek az árak

a talicskányi egy napi fizetését munka után sietve hazatolta, de felesége egy óra múlva már csak két tojást kapott érte

1 kilogramm kenyér ára 1945 augusztusában 6 pengő, októberben 27, novemberben hó elején 80, hó végén 135, december első felében 310, második felében 550, 1946 januárjában hó elején 700, hó végén 7000, május elején 8 000 000, a végén 360 000 000, júniusban 5 850 000 000 pengő volt

Infláció következményei

- 2 – 3%-os infláció: gazdaság fejlődése, normális folyamat
- kiszámítható infláció: gyakorlatilag semmilyen következmény, hiszen minden ár, költség egyformán növekszik
- „kamara haszna”, „inflációs adó” (állami bevételek néhány tized %-a) – Nyugat-Európa: kamatok kb. 1,5%, infláció kb. 2,5%
- kiszámíthatatlan infláció: a gazdaság szereplői nem tudnak alkalmazkodni
- negatív infláció: defláció
- káros, hiszen:
  - miért vegyem meg most, ha fél év múlva olcsóbb lesz?
  - csökken a kereslet!
  - vállalatok nem tudják eladni a termékeiket
  - nem kell annyit termelni $\Rightarrow$ nem kell annyi dolgozó $\Rightarrow$ munkanélküliség növekedése

Deflációs hírek – Japán

A kormány bevallotta: defláció pusztít a japán gazdaságban (2009. november) <https://hvg.hu/gazdasag/>

20091120_japan_gazdasag_deflacio_tultermeles . . .

Fudszii Hirohisza pénzügyminiszter sajtóértekezletén pedig kijelentette, hogy deflációnak nevezik vagy sem, az árcsökkenés mindenképpen káros és aggodalomra ad okot, s jelenleg ez az egyik fő gazdasági és politikai kérdés Japánban. A miniszter hangsúlyozta, hogy a defláció költségvetési eszközökkel aligha előzhető meg, hiszen ha nagy összegeket költenek is közmunkákra, az nem fogja emelni az árakat. Japán 1998 júniusa és 2006 januárja között már átesett egy deflációs időszakon, amely többek között rontja a vállalatok jövedelmezőségének kilátásait és elbátortalanítja a befektetőket. A mostani negatív infláció alapvetően amiatt alakult ki, hogy a japán cégek termelőkapacitása meghaladja a termékeik iránti hazai és a külföldi keresletet.

Második szint feladatai

- betétgyűjtés
- kölcsön (hitel vagy lízing)
- pénzforgalmi szolgáltatások (számlavezetés)
- készpénz-helyettesítő eszközök (csekk, bankkártya)
- valuta, deviza (valódi pénz ill. követelés)
- letéti szolgáltatás, széf
- vagyonkezelés
- készpénzfizetés

2. Államháztartás

2.1. Állam

Feladatok

- gazdaság jogi keretei, jogbiztonság
- erőforrások megszerzése, újraosztása
- jövedelmi és vagyoni aránytalanságok korrigálása
- gazdasági növekedés, foglalkoztatás biztosítása
- gazdasági szereplő

Állami bevételek

- adók, vámok, illetékek, díjak
- önkormányzatok befizetései, elkülönített állami pénzalapok (Munkaerőpiaci, Kutatási és Technológiai Innovációs Alap, Központi Nukleáris Pénzügyi Alap, Nemzeti Kulturális Alap, stb.)
- kincstári vagyonnal kapcsolatos befizetések
- külföldről származó
- állami vagyon privatizációja

Állami kiadások

- állami feladatok ellátása
- gazdálkodó szervezetek támogatása
- fogyasztói árkiegészítés
- felhalmozási kiadások
- többi alrendszer támogatása
- adósságszolgálat

Állami lehetőségek

- monetáris politika
  - jegybank politikája
  - pénzkibocsátás
  - kamatlábak
- fiskális politika
  - kormány politikája
  - adók, elvonások, támogatások

2.2. Adók, járulékok

Alapfogalmak

- adó
  - kötelezően fizetett
  - (közvetlen) ellenszolgáltatás nélküli
  - állami vagy helyi
  - pl. SZJA, ÁFA, IFA, HIPA, TA
- járulék
  - kötelezően fizetett
  - ellenszolgáltatás jár
  - pl. nyugdíjjárulék, egészségbiztosítási járulék

„Hétköznapi” közterhek

A bruttó bér

Lényegében:

- 15.0 %-a SZJA
- 10.0 %-a nyugdíjjárulék
- 7.0 %-a egészségbiztosítási járulék
- 1.5 %-a munkaerőpiaci járulék

+ bruttó bér
– közterhek
+ kedvezmények, jóváírások

Munkál-

---

nettó bér

tató által fizetendő:

- 17.5 %-a SZOCHO
- 1.5 %-a szakképzési hozzájárulás

Fizetés-példa

Szorgos Józsi 100 000 Ft-ot szeretne a havi munkájáért kézhez (bankszámlára) kapni. Mennyibe kerül a munkáltatójának? (Józsinak nincs semmilyen igénybevehető kedvezménye)

- A megadott összeg bruttó vagy nettó? *nettó*
- A bruttó bér hány százalékát kapja meg Józsi? 66.5 %
- Mennyi a bruttó bér? 150 375.9 Ft
- Hány százalékot fizet még be a munkáltató? 19 %
- Mennyibe kerül a munkáltatónak? 178 947.4 Ft

ÁFA

- Általános Forgalmi Adó
- legtöbbször 27%
- gazdálkodók (vállalat, vállalkozó) visszaigényelheti
- ÁFA nélküli ár: nettó ár, ÁFA-val növelt ár: bruttó ár
- megadott időtartamra (havonta, negyedévente, évente) kell kiszámolni, bejelenteni, befizetni

ÁFA-példa

Egy pékség a malomtól megveszi a lisztet nettó 2000 Ft-ért, a vizet és a sót nettó 100 Ft-ért, az áramot 400 Ft-ért. Ezután az elkészült kenyeret eladja 3200 Ft-ért. Mennyi ÁFA-t kell fizetnie?

- „vásárolt” $2000 + 100 + 400 = 2500$ nettó összegért, azaz 675 Ft ÁFA
- „eladott” 3200 nettó összegért, azaz 864 Ft ÁFA
- a költségei ÁFA-ja levonható, azaz $864 - 675 = 189$ forint ÁFA fizetendő

2.3. Csalások

Munkáltatói csalások

- kisebb összegre jelenti be a dolgozót
  - dolgozónak jó?
  - munkáltatónak jó?
- egyáltalán nem jelenti be a dolgozót
  - dolgozónak jó?
  - munkáltatónak jó?

ÁFA-csalások

- „papíron” vesz a cég terméket, adott időszakban nem ad el, „visszaigényli” az áfát, majd a cég „csődbe megy”
- „papíron” kiviszi külföldre (EU-ba értékesítés ÁFA-mentes!), majd „papíron” megveszi külföldről (ld. cukor)
- 1. *Megrendelő* cég megrendel *Munkavégző* cégtől szolgáltatást nettó 100M-ért.
  2. A *Megrendelő* cég „csődbe megy” és nem fizet *Munkavégző*-nek.
  3. viszont *Munkavégző*-nek be kell fizetnie a 27M áfát $\Rightarrow B$ csődje (akár)
- „számlagyárak”: fiktív (kitalált) számlák, amelyek egy másik cég költségként elszámol $\Rightarrow$ kevesebb adó. A „számlagyár” néhány hónapon belül (mielőtt valamit be kellene fizetnie) megszűnik.

Külföldre utaztatás hír (2020. december 3.)

Nemzetközi akcióban ütött rajta a NAV egy milliárdos bűnszervezeten

Kiterjedt, körhíntacsásra szakosodott dunántúli bűnszervezetet számolt fel a napokban a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV). Az akcióban több mint 150 nyomozó és járőr vett részt, munkájukat a külföldi társhatóságok, valamint az Eurojust és az Europol is támogatta. A bűnbanda a kiépített számlázási láncokon keresztül több mint 3 milliárd forint áfát igényelt vissza jogosulatlanul. A gyanú szerint a bűnszervezet három számlázási láncolatot működtetett, ezek segítségével parfümöt és táplálékkiegészítőket „utaztattak” Magyarország és Szlovákia, valamint Magyarország és Csehország között. A termékek egymást váltó bukó cégek fiktív belföldi értékesítésein keresztül jutottak el a haszonhúzó, úgynevezett brókertársaságokhoz, akik a Közösség területére bejegyzett cégeknek értékesítették azokat. Az áruk azonban a valóságban sosem kerültek forgalomba, ahogy megérkeztek a célországba, hamis dokumentumokkal vissza is szállították Magyarországra, hogy újra és újra átfuttassák azokat a láncolaton. A társaságok ezzel a módszerrel több mint 3 milliárd forint áfát tudtak visszaigényelni úgy, hogy azt előtte senki nem fizette be a költségvetésbe. A bűnbanda felszámolására szervezett akcióban Magyarországon és Szlovákiában is zajlottak kutatások, a határon átnyúló intézkedések irányítását az Eurojust is támogatta. A NAV nyomozói és járőrei több mint 50 helyszínen kutattak egyszerre és 20 gyanúsítottat állítottak elő. A hálózat irányítójánál engedély nélkül tartott géppuskalőszerket is találtak, a bűnszervezet egyik tagja pedig megpróbált elrejtőzni a hatóság elől, de a nyomozók néhány órán belül őt is elfogták és őrizetbe vették. A bűnszervezet raktárhelyiségében rengeteg parfümöt, valamint szabálytalanul

https://nav.gov.hu/nav/sajtoszoba/hirek/Nemzetkozi_akcioban_u20201203.html

tárolt, állati ürülékkel szennyezett táplálékkiegészítőt, és azok újracsomagolásához szükséges eszközöket találtak. A NAV értesítésére a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal is eljárást indított az ügyben. A nyomozók a szervezet tagjaitól nagy mennyiségű készpénzt foglaltak le, valamint bankszámlákat, üzletrészeket, szabadalmakat, gépjárműveket és ingatlanokat vettek zár alá, több mint egymilliárd forint értékben. Az online számlaadatok felhasználásával pedig sikerült időben megakasztani közel nyolcszáz millió forint jogosulatlanul visszaigényelt áfa kiutalását is, így az okozott kár jelentős része megtérülhet. A NAV nyomozói 11 személyt vettek őrizetbe. A Tatabányai Járásbíróság 7 gyanúsított letartóztatását elrendelte. A nyomozás különösen nagy értékre, bünszervezetben elkövetett költségvetési csalás miatt folyik. A szervezet vezetői — ha bűnösségük bebizonyosodik — 20 évet is kaphatnak.

Számlagyár hír (2019. szeptember 5.)

Számlagyárat működtető szegedi csoport tagjai ellen emelt vádat az ügyészség, a hatóságok eredményes fellépésének köszönhetően az okozott 1,5 milliárd forintos kár teljes egésze megtérülhet – közölte a Csongrád Megyei Főügyészség szóvivője.

A vádirat szerint egy szegedi férfi és társai 2015 és 2017 között gazdasági társaságokat hoztak létre, amelyek 3-5 százalékos jutalék ellenében bocsátottak ki fiktív számlákat cégeknek és egyéni vállalkozóknak. A bizonylatok mögött semmilyen gazdasági esemény nem állt.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal 102 gyanúsított ellen indított eljárást. A terheltek csaknem másfél milliárd forint vagyoni hátrányt okoztak a költségvetésnek. A legnagyobb számlabefogadó egy szójaolajjal, szójagranulátummal foglalkozó agráripari vállalkozás volt, amely több mint 600 millió forint adó befizetését kerülte el. De tojáskereskedelemmel foglalkozó gazdasági társaságok is több mint 100 millió forintos kárt okoztak. A számlabefogadók között szerepelt szegedi székhelyű őrző-védő cég és vendéglátóipari termékeket forgalmazó vállalkozás is. 54 gyanúsított az általa okozott vagyoni kárt részben vagy egészben megfizette, ezzel csaknem 500 millió forint kár megtérült.

3. Háztartások

3.1. Hitelek

Hitel típusai

Hitel: jellemzően pénzüintézet által „kölcsonadott” pénz. Visszafizetni többet kell, mint amennyit kölcsönkértünk („kamat”).

- áruhitel
- lakáshitel
- szabad felhasználású
- folyószámlahitel
- hitelkártya

Hitelek jellemzői

- általában fedezet kell (ingatlan, nagy értékű vagyontárgy)
- tőke kamata
- THM ($\geq$ kamat)
- futamidő
- időszaki törlesztő összeg

<https://ado.hu/ado/lebukott-a-szegedi-szamlagyar/>

3.2. Megtakarítások

Fialtatás

- értékpapír
- bankbetét, alapok
- pénztárak (nyugdíj-, egészség-, stb.)
- ingatlan
- ingóságok (arany, drágakő, festmény, stb.)
- stb.

Értékpapírok

- kötvény
  - kibocsátónak *kölcsön*adunk
  - meghatározott időben visszafizeti
  - kamattal együtt
  - államkötvény: kibocsátó = állam
- részvény
  - vállalatnak *oda*adjuk (tulajdont szerzünk)
  - részesed(het)ünk a vállalat sikereiből („osztalék”)
  - sose fizeti vissza a vállalat
  - eladható másnak

	Kockázat	Haszon
Államkötvény	kicsi	kicsi
Vállalati kötvény	közepes	közepes
Részvény	nagy	nagy

Államilag támogatott megtakarítások

- meghatározott cél, nem szabadon felhasználható
- egészség-, nyugdíj-, önszegélyező pénztárak (20%)

Befektetési alapok

- pénzügyi intézetek befektetési alapokat kínálnak
- pénzügyi szakember rak össze ún. portfóliót
- kockázati szint választható
- portfóliók közötti váltás lehetősége
- „mini”-tőzsde
- TKM: Teljes Költség Mutató

3.3. Csalások

Átverések

- pilótajáték
  - magas induló összeg
  - be kell szervezni még embereket
  - a beszervezettek is fizetnek
  - ebből kapnak a beszervezők, a beszervezők beszervezői, a beszervezők beszervezőinek beszervezői,...
- piramisjáték
  - termék
  - belépő belépti díjat fizet
  - ha beszervez X embert, megkapja a terméket (beléptési díjak $\gg$ termék értéke)
- MLM
  - hasonló a piramisjátékhoz
  - be kell szervezni embereket
  - terméket kell értékesíteni (többszörös áron)

Apróbetű!

- „unit-linked” biztosítások: életbiztosítás+megtakarítás
  - TKM $\approx$ 5%
  - folyamatos levonások („elviszi” a hasznót)
- a banki kamatnál *lényegesen* magasabb ígéret, pl. Quaestor
  - cég alacsony tőkéje
  - lejáró kötvényeket és kamataikat az új kötvények bevételeiből finanszírozták
  - OBA-védelem nincs!

4. Vállalkozások

4.1. Alapfogalmak

Vállalkozó

Vállalkozó, aki

- önállóan
- saját kockázatára
- jövedelemszerzés céljából

gazdasági tevékenységet folytat

Üzleti vállalkozás

- piacorientált
- kockázatvállalás
- profitorientált

Vállalkozás létrehozása

1. tevékenység meghatározása („for-profit”)
2. bejelentés
  - egyéni vállalkozónál Ügyfélkapun keresztül
  - vállalkozásnál Cégbíróság
  - adózás módjának meghatározása
3. adószámot kap (magánszemély: adóazonosító jel)
4. önkormányzatnál bejelentkezés (helyi iparűzési adó)
5. legtöbb esetben vállalkozói bankszámla
6. hitel felvétele esetén üzleti terv benyújtása

4.2. Módozatok

Legelterjedtebb vállalkozási formák

- egyéni vállalkozó, egyéni vállalkozás
  - legegyszerűbb
  - nem szükséges induló tőke
  - korlátlan felelősség
- Korlátolt Felelősségű Társaság (Kft.)
  - törzstőke: min. 3 000 000 Ft
  - „korlátolt”
- Betéti Társaság (Bt.)
  - beltág felelőssége korlátlan (új beltág felelőssége?)
  - kültag bevitt vagyonával („betét”)
- Részvénytársaság (Zrt. vagy Nyrt.)
  - Nyrt: tőzsdére bevezetett
  - Zrt: min. 5 000 000 Ft, Nyrt: min. 20 000 000 Ft

Adózási formák

- vállalkozási formától sokszor független
- Kisadózó vállalkozások tételes adója (KATA)
- Egyszerűsített vállalkozói adó (EVA) – kivezetik
- „általános”

4.3. Működés

Vállalkozás működtetése

- szoros együttműködés a könyvelővel
- bevételek, kiadások pontos vezetése („könyvelés”)
- alkalmazottak foglalkoztatása
- megrendelőkkal, beszállítókkal való kapcsolattartás
- új piacok felderítése
- rendszeres adófizetés, bejelentési kötelezettségek

5. Összefoglalás

Összefoglalás

- pénz kialakulása
- bankrendszer, központi bank
- állam feladatai
- állami bevételek, kiadások
- adók, járulékok
- áfa
- hitelek
- megtakarítások
- vállalkozások